

Justis- og beredskapsdepartementet

Oslo, 09. september 2020

Høring vedrørende endringer i vergemålsloven og vergemålsforskriften.

Viser til Justis- og beredskapsdepartementets høringsnotat som gjelder endringer i vergemålsloven og vergemålsforskriften om godtgjøring med videre.

Norsk Forbund for Utviklingshemmede (NFU) er en menneskerettsorganisasjon, som arbeider for full deltakelse og likeverd, og mot diskriminering. NFU skal ivareta interessen til mennesker med utviklingshemming og deres familier, overfor sentrale, regionale og lokale myndigheter. NFU bistår i rundt 600 enkeltsaker hvert år. Forvaltningslovens regler har derfor stor betydning i det arbeidet som vi utfører for våre medlemmer. NFU har drøyt 8300 medlemmer.

Innledning.

NFU har i mange år vært kritisk til vergemålsloven på en rekke områder. Vi er fornøyde med at departementet jobber med å gjøre endringer i loven. Som det vil komme frem av vårt høringssvar synes vi det er vanskelig å være udelt positive til hovedforslagene i høringsnotatet. Dette fordi noe som skulle kunne bidra til en litt bedre ordening har en kraftig nedside for mennesker med utviklingshemning. Nemlig økte kostnader for dem.

NFU er glad for at man har begynt å se på ordbruken i loven og nå foreslår å fjerne begrepet/benevnelsen om å «være under vergemål». NFU har ingen sterke innvendinger mot ordlyden som er foreslått «vedtatt vergemål for». Det kan være at vedtatt oppleves som en beslutning som myndighetene pålegger noen. For å få en formulering som vi mener gir mindre inntrykk av pålegg tenker vi at formuleringen «den det opprettes vergemål for» kan være bedre.

Innføring av egen sats ved starten av oppdraget.

NFU har i lang tid gitt uttrykk for at noe av det viktigste ved å være en egnet verge er at du kjenner den personen du skal være verge for. Vi mener det er helt avgjørende at man kjenner noen for å kunne vite noe om hva deres ønsker vilje og preferanser er. Som eksempel kan vi nevne at vi den siste tiden har fått flere henvendelser fra pårørende som kan fortelle at faste verger har meldt den vergetrengende ut av organisasjoner. Det gjelder både politiske, religiøse og andre organisasjoner. Begrunnelsen er at de ikke kan skjønne hvilken nytte og glede den vergetrengende kan ha av å være medlem. De har ikke med seg noen historie eller kunnskap om hva dette betyr for den enkelte. Vider mener vi dette er brudd på retten til å kunne være en del av organisasjons livet.

Vi ser at det er de beste intensjoner departementet har når de ønsker å sikre at faste verger får en viss kjennskap til personen de skal bistå. Vi mener ordningen med faste verger som sådan ikke har det i seg som skal til for å være en god løsning.

Faste verger har oppdragene som enten hele eller deler av sin faste inntekt. På linje med de fleste andre i vårt samfunn handler det om å ha en inntjening som sikrer dem en god inntekt. De er på linje med andre, ikke opptatt av å utføre oppgaver de ikke får betalt for. I så henseende er det riktig å gi 10 timer for å sikre at de får kjennskap om personen de skal være verge for. Men vi mener det er argumenter som gjør en slik ordning vanskelig.

For det første ser vi av notatet at departementet legger noe annet i det å bli kjent med personen enn det NFU legger i dette. Blant annet står det at vergen skal kartlegge personen og ved skifte av verge trengs ikke timene, fordi den tidligere vergen kan viderefremme relevant informasjon. NFU mener det å få informasjon innhentet eller overlevert ikke innebærer å bli kjent med en person.

10 timer er bedre enn ingen timer, men legger man NFUs forståelse av hva det innebærer å bli kjent med en person, er det da tilstrekkelig? Hva om personen har et dårlig verbalt språk. Det å snakke med fremmede ikke lar seg gjøre før man har skapt tillitt og forståelse. Dette kan ta lang tid.

Videre ser ikke NFU at det i notatet er sagt noe om hvordan verge myndigheten skal sikre at timene faktisk blir brukt til å bli kjent med personen. Vi har erfart den siste tiden at henvendelser vi får fra faste verger ikke kommer direkte fra dem, men fra sekretærer/vergehjelpere. Vil det være tilstrekkelig at disse hjelperne blir «kjent» med vergetrengende?

NFU mener det er en selvfølge at faste verger skal kjenne den vergetrengende. Og så lenge faste verger har vergeoppdrag som sin inntektskilde må de få betalt for arbeidet. Men dette har en stor nedside for den vergetrengende. Vi er klar over at mange av de vergetrengende er eldre personer. Dette er personer som gjerne har hatt en yrkeskarriere. En mulighet for å tjene penger, kjøpe fast eiendom, investere i fond osv. Stort sett vil ikke dette være mulig for mennesker med utviklingshemning. Dessverre får de gjerne sin uførepensjon i 18 års presang. 86% leier kommunal bolig uten mulighet for å delta i den verdiøkningen det vil si å eie fast eiendom. Vergemålslovgivningen gir dem ikke muligheter, som andre har, for eksempel å få

avkastning ved å spare i fond. Mennesker med utviklingshemning må betale for bistand som andre utfører selv. Dette gjelder betaling for å få bistand til å handle, vaske klær, lage mat osv. Skal de på ferie må de betale lønn innbefattet sosiale avgifter, overtid, reise, mat, opphold og lommepenger for bistandsyteren. Kanskje må det være med to på grunn av reglene om arbeidstid. Dette innebærer at en hytteferie på fire til fem dager kan koste 40 000,- kr.

Et forslag om oppstartsats fremstår derfor som vanskelig å ta stilling til. Uansett løsning blir det en negativ følge. Det er positivt at en fast verge skal legge ned mer tid i oppdraget, men negativt at kostnaden blir pålagt den vergetrengende.

Ny og høyere fast sats.

Veldig mye av de samme argumentene vil gjelde her som for forslaget om en oppstartsats. Det man vil oppnå er positivt, men det følger også en negativ side ved det. Det vil også slå ekstra hardt hvis man både skal ha en oppstartsats og en mulig forhøyet sats.

NFU mottar mange hundre (600-700) henvendelser hvert år. De fleste fra foreldre/pårørende. Vi bistår med å skrive klager, men i de fleste tilfeller gir vi råd og veiledning slik at de selv kan skrive klagene. De fleste gjelder klager etter pasient- og brukerrettighetsloven og helse- og omsorgstjenesteloven. Dette er tidkrevende arbeid for de pårørende. Det krever mer enn 10 timer. Det er vel også anledningen til at vi ikke har hørt om at faste verger klager på vedtak som gjelder kommunale tjenester. Faste verger er i all hovedsak opptatt av økonomiske spørsmål. Ifølge rapport fra Statens Helsetilsyn, «Det gjelder livet» er tjenestetilbudet til mennesker med utviklingshemning uforsvarlig dårlig. Det vil si at også faste verger burde ha mange saker som skulle vært påklaget. Å følge opp en person på en slik måte krever tid, utover både 10 og 20 timer.

Våre medlemmer har ofte veldig stram økonomi og NFU syns dermed det er vanskelig å være positive til å påføre dem ekstra kostnad. Så når det spørres om hvilke typer saker det bør innføres en høyere sats vil vi fremheve saker som vil kunne føre til at mennesker får mulighet til å leve likestilte, meningsfulle og aktive liv. Men ved å svare det sier vi også ja til å påføre dem en kostnad som vi mener er helt urimelig og feil.

Endring i vergemålsloven § 29.

For NFU er det vanskelig å støtte dette forslaget. Vi er skeptiske til en regel som kan bidra til at personer med verge kan få et dårligere tilbud fordi Fylkesmannen kan hevde at det er til det beste for at de skal få en mer velfungerende ordning og bedre ressursutnyttelse. Det står ikke noe i notatet om klage i slike tilfeller. Hvis man er fornøyd med sin faste verge og ikke ønsker å bytte, forutsetter vi at den enkelte vil ha rett til å klage på en slik endring. Vi mener det vil være umulig for den enkelte å kunne argumentere mot en påstand om at endring må skje på grunn av ressursutnyttelse og behov for en velfungerende ordning.

Når det gjelder forslaget om å la en pårørende kunne be om endring av hvem som er verge, når personen selv ikke er i stand til det, støtter NFU. Å avgjøre om en person selv er i stand eller ikke kan være utfordrende. Vi forutsetter at Fylkesmennene vil ha en grundig gjennomgang før det blir konkludert. Vi ser at denne regelendringen ikke er foreslått tatt med nå, men vi håper dette vil komme på plass så snart som mulig.

Med vennlig hilsen

Hedvig Ekberg
generalsekretær